

Xavier Díez, NÚVOL, 20 de desembre de 2013

UNIVERS BARDERA

Sostenia Cortázar que en la literatura, la novel·la guanya el lector per punts, mentre que els contes requerien d'un KO. Aquesta metàfora pugilística fou rememorada per Damià Bardera (Viladamat, 1982) el dia que presentà a Girona el seu quart i darrer recull de narracions breus. Qui segueix la seva obra no pot estar més d'acord. I qui coneix l'escriptor empordanès, se n'adona de l'estil Mike Tyson que impregna la seva literatura.

En el món de la correcció política, fer referències a la boxa resulta una provocació. Tanmateix, parlem de Bardera, un dels grans sodomitzadors d'aquesta ortodòxia del llenguatge. I la comparació amb Tyson resulta pertinent. El gran campió dels pesos pesants serà recordat pel seu aspecte salvatge i animalístic, i sobretot per la imatge del seu combat amb Evander Holyfield de 1997, quan inesperadament, mossegà i escopí un fragment de l'orella del seu contrincant. Costa recordar, en canvi, que 44 de les seves 50 victòries foren abans del límit. Els llibres de Bardera esquitxen sang, hi ha episodis caníbals, i exhalen una atmosfera de violència primigènia i bestial, on el sexe més animal i l'amoralitat més categòrica de personatges i situacions conviuen amb la més pura subversió dels cànons estètics i estructures narratives.

Entre la cinquantena de narracions del seu darrer volum *els nens del sac*, el percentatge de nocautes deu ser semblant al del boxejador nord-americà. I en aquest sentit, segueix en la línia dels seus llibres anteriors *algun contes per llegir-los d'amagat*; *fauna animal* i *els homes del sac* (tots publicats per El Cep i la Nansa entre 2010 i 2012): històries d'una extrema brevetat, amb situacions de realisme subvertit, amb personatges al marge (i una extrema predilecció per protagonistes ancians i infants, estrafets i anòmics), en què el surrealisme

(entenent-lo com aquella realitat conradiana amagada rere l'aparença de civilitat) predomina enfront qualsevol temptació estètica.

La comparació amb Tyson també és pertinent. Malgrat ser un dels millors boxejadors de la història, se'l recorda com el caníbal que, en un combat confús en què el públic s'emboicà en una baralla multitudinària (i que acabà amb la seva desqualificació i posterior suspensió de llicència), es menjà una orella dins un quadrilàter. Bardera és potser el contista més potent de la seva generació (Lluís Calvo el compara amb una Caterina Albert inexplicablement, encara avui, menysvalorada), tanmateix, la cruesa de la seva literatura li comporta el risc de fer-lo aparèixer com a l'*enfant terrible* de la literatura catalana contemporània, i no reconèixer degudament la seva vàlua literària. Potser és un provocador, tanmateix, no ens enganyem. Rere l'escriptor hi ha alhora un pensador potent, un dels qui, mitjançant la provocació, ens obliguen a repensar dia rere dia les veritats indiscutibles d'una literatura amb sobrepoblació de classes mitjanes urbanes, joves de trenta pocs anys, lleugerament desmenjada i agobiades per problemes existencials, com ell mateix denunciava en alguns articles. El cert és que les seves reflexions sobre aquesta perversió civilitzada a què semblen condemnats ja fou criticada sense contemplacions en un assaig recent i cosignat amb Eudald Espluga a *Mediterròniament*, publicat per Núvol aquest mateix estiu, i que posa al descobert la manipulació de la realitat per la dictadura de la correcció política (i l'autocràcia del capitalisme postmodern). No hem d'oblidar, d'altra banda, el rigor de la seva formació de filòsof i la seva condició d'acadèmic associat a la Universitat de Girona, amb una gran capacitat per a l'anàlisi del discurs i el pensament contemporani.

No és casual que un dels llocs on vam coincidir en Damià i jo fos al seminari de la Càtedra Ferrater Mora en què el sociòleg Zygmunt Bauman ens alliçonà, en el seu anglès amb accent polonès, sobre l'apocal·lipsi de la seguretat existencial en l'univers líquid actual. Bauman, vell supervivent de la segona guerra mundial, de la guerra freda, i del globalitarisme vigent, ens descrivia un món en què la

categoria de classe social ja no té sentit, sinó que cal assumir la nova divisió feudal entre una protecció emmurallada i una extensa, insegura i creixent perifèria. Una perifèria on la brutalitat de la globalització converteix persones en deixalles, els individus, en béns mobles d'obsolescència programada. I de fet, els personatges barderians resulten això: éssers perifèrics (amb predominança de vells i criatures, bojos de poble i alcohòlics) que es relacionen havent-se despullat de fràgils pàtines de civilitat. Nonats difunts al ventre de la mare, adolescents que esdevenen gossos a la recerca d'aparellament, nens que decapiten mascotes, cocodrils que mengen infants com a teràpia antidepressiva, nois emmetzinats en jocs de pistes,... I en aquest sentit, en un món que destrueix (o reinventa) els seus fonaments, Bardera també redissenya les estructures dels contes infantils: rínxols d'or que practiquen la poliàndria amb els ósos; Blancaneus que viuen en promiscuïtat amb els nans, o uns metafòrics Hansel i Gretel que, en època d'emprenedoria i nova economia, són segrestats no pas per ésser menjats, sinó per dedicar-se a la nova indústria de la defecació com a sortida professional. Crítica filosòfica disfressada d'ironia.

Ja hem parlat del risc Tyson. Els contes de Bardera, per la seva cruesa i espectacularitat, poden ésser entesos com l'orella de Holyfield, i ésser reduïts a la categoria d'anècdota, fins a cert punt divertida i iconoclasta, que poden convertir l'escriptor empordanès en el caganer de la sacrosanta literatura catalana. Al darrere de les reduïdes narracions, mal que pesi al seu autor, hi ha una crítica profunda a la nostra realitat, de manera que aquesta és subvertida. Mal que pesi al seu autor, rere lectures lúdiques que puguin fer els lectors, hi ha una denúncia contundent a l'ortodòxia i la correcció política que tant abunda a la benpensant cultura (i societat) catalana. Mal que pesi al seu autor, s'està gestant un univers particular de sarcasme i monstruositat kafkiana que s'amaga rere la nostra pretesa civilitat. Mal que pesi el seu autor, ha adquirit molts números en aquesta estranya tómbola que implica el discutible honor d'esdevenir un autor de culte.